

Alfred Garcia i Mas, Andreu Martinez i Medina, Ramon Ruiz i Requena

L'ARQUITECTURA DEL MEDI RURAL DE SANTA POLA

AJUNTAMENT DE SANTA POLA

ASSOCIACIÓ CULTURAL L'ANTINA

Alfred García i Mas, Andreu Martínez i Medina, Ramon Ruiz i Requena

L'ARQUITECTURA DEL MEDI RURAL DE SANTA POLA

(I JORNADES DEL PATRIMONI CULTURAL DE SANTA POLA,
7 D'OCTUBRE DE 2000)

Col·lecció Quaderns de Santa Pola
Sèrie Bàsica, 2

*Per a Miguel ;
que aquest llibre
el seu poble, no tan lluny.*

AJUNTAMENT DE SANTA POLA

ASSOCIACIÓ CULTURAL L'ANTINA

SANTA POLA
2000

Coordenador de la col·lecció: Rafael Pla Grau

**JORNADES DEL PATRIMONI CULTURAL DE SANTA POLA
(1^a.2000.Santa Pola)**

L'arquitectura del medi rural de Santa Pola : I Jornades del Patrimoni Cultural de Santa Pola [organitzades per l'Associació Cultural l'Antina] / Alfred Garcia i Mas, Andreu Martínez i Medina, Ramon Ruiz i Requena.- Santa Pola : Ajuntament, Departament de Publicacions, D.L. 2001.

40 p. : il ; 24 cm. - (Quaderns de Santa Pola. Sèrie Bàsica ; 2)

1.Ermites-Santa Pola, s.XVIII-XX 2.Torres de guaita-Santa Pola, s.XVI

3. Fortificacions-Santa Pola,1936-1939 4.Aljubs-Santa Pola I. Garcia i Mas, Alfred II. Martínez i Medina, Andreu III. Ruiz i Requena, Ramon IV. Títol V. Associació Cultural l'Antina

726.76(460.315Santa Pola)"17/19"

623.13(460.315Santa Pola)"15"

623.2(460.315Santa Pola)"1936/1939"

628.13(460.315Santa Pola)

Ponències de les I Jornades del Patrimoni Cultural de Santa Pola, celebrades en el Saló d'Actes de la Casa de Cultura el 7 d'octubre de 2000, i organitzades per l'Associació Cultural l'Antina, amb la col·laboració de l'Ajuntament de Santa Pola i la Caja de Ahorros del Mediterráneo.

© Alfred Garcia i Mas, Andreu Martínez i Medina, Ramon Ruiz i Requena

© D'aquesta edició: Ajuntament de Santa Pola

Revisió lingüística: Antoni Mas i Miralles

Impressió: Grupo M&G Difusión, S.L. - Elx

D.L. A 31-2001

Í N D E X

Presentació	5
Reflexió sobre el Patrimoni (Alfred Garcia i Mas)	7
1. Els aljubs rurals de Santa Pola (Ramon Ruiz i Requena)	9
1.1 La importància dels aljubs al nostre territori	9
1.2 Els elements hidràulics dels aljubs	10
1.3 Els aljubs rurals de Santa Pola	13
1.4 Bibliografia bàsica	15
2. Les ermites del terme de Santa Pola (Andreu Martínez i Medina) ...	17
2.1 L'ermita del Cap, segle XVIII	17
2.2. L'ermita del Calvari, segle XIX	18
2.3. L'ermita de les Salines, segle XX	21
2.4 Mirant al mar	23
2.5 Bibliografia bàsica	23
3. Les torres de guaita (Alfred Garcia i Mas)	25
3.1 Introducció	25
3.2 Torre del Pinet	26
3.3 Torre Tamarit	27
3.4 Torre Escaleres	27
3.5 Torre Talaiola	29
3.6 Bibliografia bàsica	30
4. Les defenses militars de la Guerra d'Espanya a Santa Pola (Alfred Garcia i Mas i Andreu Martínez i Medina)	31
4.1 Inventari de defenses a la zona de la Badia	31
4.2 Inventari de defenses a la zona del Cap	33
4.3 Reflexions finals: ¿patrimoni o ruïnes?	34
4.4 Annex: transcripció de documents militars de l'Ajuntament de Santa Pola	36
4.5 Bibliografia bàsica	38

PRESENTACIÓ

Aquest llibre és un fruit més de la col·laboració entre la Regidoria de Cultura del nostre Ajuntament i l'Associació Cultural l'Antina, una col·laboració que en aquest cas s'inicià amb la participació en les I Jornades del Patrimoni Cultural de Santa Pola, organitzades per l'Antina, i que té continuïtat ara amb la publicació de les conferències pronunciades, amb aquest motiu, el darrer 7 d'octubre.

La conservació del nostre patrimoni, en general, ha estat una de les nostres màximes preocupacions. Però a més, aquesta Regidoria és conscient que la protecció i conservació s'han d'acompanyar, includiblement, d'una tasca de divulgació en la qual estem compromesos. Tenim la seguretat que tot aquest esforç ens ajudarà a valorar millor el que tenim. Aquest segon número de la Sèrie Bàsica dels nostres "Quaderns de Santa Pola" és una petita mostra d'aquesta decidida voluntat.

TOMÀS BAILE I GILABERT
Regidor de Cultura

REFLEXIÓ SOBRE EL PATRIMONI

Alfred García i Mas

L'any 1985 quan estava fent la memòria de llicenciatura -i gràcies a l'amabilitat del meu amic Rafael Pla- vaig poder accedir a llegir i treballar les actes del llibre de capítols de l'Ajuntament de Santa Pola. Encara recorde la sensació que em produí la lectura de la sessió del 21 d'abril de 1872 que deia el següent:

"El Señor Presidente expuso a la Corporación, que en diferentes reuniones de la misma a invitación del Primer Teniente de Alcalde Don Miguel Sempere se había tratado de la conveniencia de proceder a derribar el ángulo izquierdo del edificio de este castillo que linda con la plaza llamada del sol pues con la piedra y escombros que del derribo resulte podría atenderse a la obra del muelle con la primera, y con lo segundo a la composición y mejora de la calle nueva que conduce al mismo muelle y algunas otras de la población, dando también por resultado que podría habilitarse un local que diese una renta para atender a las necesidades y reparaciones del mismo edificio, y queda dicho ángulo en perfecta conformidad con el de la derecha, sin que en la obra de reconstrucción del ángulo para seguridad del edificio tuviese este municipio que hacer gastos de consideración, así como también en la de derribo las que ocurriesen para la conducción de escombros y piedra serian de cuenta de los fondos recaudados con destino al mismo muelle. Todo lo que ponía a la consideración de este municipio. Abierta la discusión sobre lo expuesto, y conforme todos los señores del Ayuntamiento acordaron se proceda a dicha obra, debiendo entender en todo lo que se relaciona con la misma la comisión del ramo, dando cuenta después a esta Corporación de todo cuando practique en el desempeño de su cometido."

Ja sé que avui no toca parlar del castell, però sí que volia fer referència al primer atemptat, que jo conec almenys, contra el nostre patrimoni, tot i que també hem d'afegir que en la actualitat aquest baluard, afortunadament, s'ha recuperat. Però m'agradaria comentar que moltes vegades s'actua després de la catàstrofe i no abans, quan estem a temps de restauracions i reparacions i no de lamentacions.

Normalment es considera patrimoni a l'herència comuna d'una col·lectivitat. I aquesta herència o passat comú no s'ha de soterrar, perquè els pobles que perden la seua història, la seua memòria, acaben inventant-la perquè li falten les seues arrels, la seua identitat.

Des del punt de vista polític, pense que tots nosaltres tenim una opinió formada del que s'hauria de fer en les actuacions respecte al patrimoni. Però aquesta també és una altra història.

Com a docent puc comentar que un dels objectius del currículum de l'ensenyament secundari és conèixer, valorar i respectar el patrimoni natural, cultural, artístic i lingüístic del nostre país. I considere que la millor forma de portar tots aquests objectius a la pràctica és mitjançant els itineraris didàctics, per exemple com els publicats recentment per l'ajuntament de Guardamar i que han estat realitzats per un grup de professors de primària i secundària. En aquests itineraris els objectius estarien molt clars, en citaré només alguns: potenciar el respecte i admiració pel nostre patrimoni, difondre el valor que posseix la seua conservació, conèixer les nostres arrels històriques i potenciar una reflexió crítica sobre la seua situació actual. I és que, sens dubte, la visita de l'entorn més pròxim suposa el recurs didàctic ideal per a propiciar el respecte dels alumnes cap al nostre patrimoni.

Finalment i com a conclusió m'agradaria afegir el següent: el patrimoni, siga privat o públic, és un bé comú, crec que és allò que es converteix en un senyal d'identitat d'un poble, l'identifica, el representa, i a més a més ajuda a recuperar i perpetuar la seua memòria. Així doncs la continuïtat del patrimoni és cosa de tots i, si els que han d'assumir la responsabilitat no la prenen, a nosaltres almenys ens toca la tasca de la investigació i la divulgació per a donar-lo a conèixer, valorar-lo i respectar-lo.

Aquest llibre s'acabà d'imprimir el dia 28 de febrer,
dimecres de cendra de l'any 2001.

Col·lecció Quaderns de Santa Pola
Serie Bàsica, 2

AJUNTAMENT DE SANTA POLA
Regidoria de Cultura
Departament de Publicacions

ASSOCIACIÓ CULTURAL L'ANTINA